

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

۱۵۹۵۳ - ۲.۳۹۹۵.

دانشگاه اصفهان
دانشکده علوم اداری و اقتصاد
گروه علوم سیاسی

پایان نامه ی کارشناسی ارشد رشته روابط بین الملل

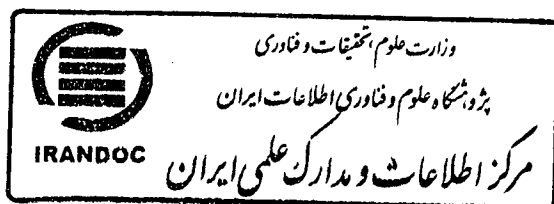
ترتیبات پیشنهادی امنیتی برای مرزهای ایران و افغانستان

استاد راهنما:
دکتر نوذر شفیعی

استاد مشاور:
دکتر علی امیدی

پژوهشگر:
اقدس اقبال

آذر ماه ۱۳۸۹

۱۵۹۵۵۳

۱۳۹۰/۳/۲۲

کلیه حقوق مادی مترتب بر نتایج مطالعات،
ابتکارات و نوآوری های ناشی از تحقیق
موضوع این پایان نامه متعلق به دانشگاه
اصفهان است.

پژوه کارشناس پایان نامه
رعایت شده است

دانشگاه اصفهان

دانشکده علوم اداری و اقتصاد

گروه علوم سیاسی

پایان نامه ی کارشناسی ارشد رشته ی روابط بین الملل خانم اقدس اقبال

" ترتیبات پیشنهادی امنیتی برای مرزهای ایران و افغانستان "

در تاریخ ۱۳۸۹/۱۰/۴ توسط هیأت داوران زیر بررسی و با درجه ..... به تصویب نهایی رسید.

امضا	با مرتبه ی علمی استادیار	دکتر نوذر شفیعی	۱- استاد راهنمای پایان نامه
امضا	با مرتبه ی علمی استادیار	دکتر علی امیدی	۲- استاد مشاور پایان نامه
امضا	با مرتبه ی علمی دانشیار	دکتر عنایت ا... یزدانی	۳- استاد داور داخل گروه
امضا	با مرتبه ی علمی استادیار	دکتر حمید رضا وارثی	۴- استاد داور خارج از گروه

مدیر گروه علوم سیاسی

دکتر حسین مسعودنیا

تقدیر و تشکر

با تشکر و سپاس به درگاه ایزد منان.

از استاد راهنمای عزیزم جناب آقای دکتر نوذرشفیعی و استاد مشاور ارجمندم جناب آقای

علی امیدی که با صبر و حوصله در تمام مراحل این پایان نامه مرا راهنمایی کردند،

سپاسگذارم.

تقدیم به پدر و مادر مهربانم

چکیده

کنترل مطلوب امنیت مرزهای کشورهای جزء مهم ترین اهداف استراتژیکی هر ملتی به شمار می رود. ایران و افغانستان دارای ۹۴۵ کیلومتر مرز مشترک می باشند. در طول خط مرزی و در دوسوی ایران از جنوب به شمال، استان های سیستان و بلوچستان، خراسان جنوبی و خراسان رضوی، در دوسوی افغانستان ولایت های هلمند، نیمروز، فراه و هرات با یکدیگر همسایگی پیدا می کنند. وضعیت طبیعی و انسانی مناطق مرز ایران و افغانستان مسأله کنترل آن را دشوار می کند. این مرز در بین مرزهای ایران در دو دهه گذشته، بیشترین ارتباطات و تعاملات غیرقانونی را داشته و ایران تا کنون آسیبهای زیادی از آن دیده است. بی ثباتی موجود در افغانستان که دست کم در سه دهه ی گذشته وجود داشته و با وجود تشکیل دولت جدید و حضور نظامیان امریکایی و نیروهای ناتو در آن کشور، هنوز هم شاهد آن هستیم، به صورت های مختلف امنیت مرزی ایران را تحت تاثیر قرار می دهد. در دوسوی مرزهای مشترک ایران و افغانستان، مسائل متعدد امنیتی مطرح می باشد. تمرکز قومیت تاجیک با مذهب تشیع و قوم بلوچ با مذهب اهل سنت در مرزها برای ایران و افغانستان نگرانی های امنیتی به همراه داشته است. رود مرزی هیرمند، تولید مواد مخدر و ترانزیت آن و مهاجرت افغانها به ایران نیز مسائل امنیتی خاص خود را در این مرز دارا می باشند.

سوال اصلی در این پایان نامه این است که مسائل امنیتی مشترک در مرزهای ایران و افغانستان کدام می باشد و چه راهکارهایی برای بهبود وضعیت امنیتی مرز دو کشور به نظر می رسد؟ بر طبق فرضیه این پایان نامه، اختلافات ارضی، مواد مخدر، رود هیرمند، مواد مخدر و قومیت های در دوسوی مرزها از مهم ترین این مسائل می باشند که مساله ی تنش در مرزهای بین دو کشور با علامتگذاری مرزها به همان شکل اولیه و ایجاد بازار مشترک بهبود خواهد یافت، حل مساله مواد مخدر بستگی به همکاری در سه سطح ملی، منطقه ای و بین المللی دارد، پیگیری هر چه دقیقتر موافقتنامه ی های دو کشور در مورد هیرمند به حل مساله ی آب کمک می کند، مشکل امنیتی اقوام وابسته به نحوه ی اسکان اقوام در دوسوی مرزها می باشد و اخراج مهاجرین از ایران منوط به انجام سه کارکرد حقوقی، سیاسی و تبلیغی است. روش تحقیق در این پایان نامه به صورت توصیفی-تحلیلی می باشد که پس از تحلیل هر کدام از این مسائل امنیتی، پیشنهاداتی که برای بهبود وضعیت امنیتی به نظر می رسد نیز ارائه می شود.

واژگان کلیدی: امنیت، مرز، قومیت، مواد مخدر، مهاجر

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول: کلیات
۱	۱-۱ شرح و بیان مساله پژوهش.....
۲	۲-۱ واژگان کلیدی.....
۲	۱-۲ امنیت (Security).....
۳	۲-۲ قومیت (Ethnicity).....
۳	۳-۲ مرز (Boundary).....
۳	۴-۲ مواد مخدر (Drugs).....
۳	۵-۲ مهاجر (Immigrant).....
۳	۳-۱ پیشینه و ادبیات تحقیق.....
۴	۴-۱ اهداف تحقیق.....
۵	۵-۱ اهمیت و ارزش تحقیق.....
۵	۶-۱ فرضیه های ویژه ی تحقیق.....
۵	۷-۱ کاربرد نتایج تحقیق.....
۶	۸-۱ روش تحقیق.....
۶	۹-۱ ابزار جمع آوری داده ها.....
۶	۱۰-۱ محدودیت های تحقیق.....
۶	۱۱-۱ ساماندهی تحقیق.....
	فصل دوم: چارچوب نظری
۸	مقدمه.....
۹	۱-۲ نظریه سیستم ها.....
۱۲	۲-۱ ویژگی های نظریه ی عمومی سیستمها.....
۱۴	۳-۱ نظریه پردازان تئوری سیستم ها.....
۱۴	۱-۳-۱ کنث بولدینگ.....
۱۵	۲-۳-۱ تالکوت پارسونز.....
۱۶	۳-۳-۱ دیوید ایستون و دیگران.....

۱۷..... ۴-۱-۲ خرده سیستم های منطقه ای در سیستم بین المللی

۱۸..... نتیجه گیری

فصل سوم: عوامل موثر در امنیت مرزی و بررسی مرز ایران و افغانستان

۱۹..... ۱-۳ مقدمه

۲۰..... ۱-۱-۳ سابقه تاریخی وضعیت مرز ایران و افغانستان

۲۲..... ۲-۱-۳ مرز و کارکردهای آن

۲۳..... ۳-۱-۳ عوامل موثر بر کارکرد امنیتی مرز

۲۳..... ۱-۳-۱ عوامل سیاسی

۲۳..... ۳-۱-۳-۱-۱ وضعیت روابط سیاسی دو کشور همسایه

۲۴..... ۳-۱-۳-۱-۲ میزان استقلال و اعمال حاکمیت حکومت کشور همسایه در قلمرو خود

۲۵..... ۳-۱-۳-۱-۳ حضور و مداخله قدرت های فرامنطقه ای

۲۶..... ۳-۱-۳-۱-۴ طرح ها و سیاست های دولت ها در مورد کنترل مطلوب مرزها

۲۸..... ۳-۱-۳-۲ عوامل طبیعی

۲۸..... ۳-۱-۳-۲-۱ تاثیر ویژگی های طبیعی بر کنترل مرزها

۳۰..... ۳-۱-۳-۲-۲ وضعیت توپوگرافی مناطق مرزی استان های خراسان و تاثیرات آن بر کارکرد امنیتی مرز

۳۱..... ۳-۱-۳-۳ عوامل اقتصادی

۳۱..... ۳-۱-۳-۳-۱ اختلاف سطح توسعه و تفاوت فاحش درآمد و قیمت کالاها و خدمات

۳۲..... ۳-۱-۳-۳-۲ کمبود زیر ساخت های توسعه و ضعف بنیان های اقتصادی در مناطق مرزی

۳۳..... ۳-۱-۳-۴ عوامل انسانی

۳۳..... ۳-۱-۳-۴-۱ اشتراک قومی و مذهبی مرز نشینان دو طرف مرز

۳۴..... ۳-۱-۳-۴-۲ پراکندگی و سیار بودن جمعیت در مناطق مرزی

۳۵..... ۳-۱-۳-۴-۳ مرز دوغارون

۳۵..... ۳-۱-۳-۴-۴ حل اختلاف مرزی در گمرک دوغارون

۳۷..... نتیجه گیری

فصل چهارم: مسأله قاچاق مواد مخدر

۳۹..... ۴-۱ مقدمه

۴۰	۱-۱-۴ مواد مخدر.....
۴۲	۲-۱-۴ تولید و ترانزیت مواد مخدر در افغانستان پس از یازده سپتامبر.....
۴۳	۳-۱-۴ زیان های ترانزیت مواد مخدر از ایران به سایر نقاط جهان.....
۴۵	۴-۱-۴ جمهوری اسلامی ایران و نحوه برخورد با قاچاق مواد مخدر.....
۴۵	۱-۴-۱-۴ مقابله با تولید مواد مخدر در داخل افغانستان.....
۴۶	۲-۴-۱-۴ مقابله با ترانزیت مواد مخدر.....
۴۶	۳-۴-۱-۴ قانونمند کردن ترانزیت مواد مخدر از ایران.....
۴۷	۴-۴-۱-۴ قانون مند کردن تولید مواد مخدر در افغانستان.....
۴۸	نتیجه گیری.....

فصل پنجم: مسأله ی رود هیرمند

۴۹	مقدمه.....
۴۹	۱-۱-۵ امنیت مرزی و رود هیرمند.....
۵۰	۱-۱-۵ رودخانه های بین المللی.....
۵۱	۲-۱-۵ همکاری میان کشورهای حاشیه ی رودخانه های بین المللی.....
۵۳	۳-۱-۵ ویژگیهای جغرافیایی رود هیرمند.....
۵۵	۴-۱-۵ نوسان جریان آب هیرمند و سیر تحول مناسبات سیاسی ایران و افغانستان.....
۵۶	۱-۴-۱-۵ حکمیت مک هامون.....
۵۷	۲-۴-۱-۵ تشکیل کمیسیون بی طرف هیرمند.....
۵۸	۵-۱-۵ موقعیت ژئوپلیتیک هیرمند و تأثیر آن بر تقسیم آب هیرمند.....
۵۹	۶-۱-۵ روابط سیاسی ایران و افغانستان و وضعیت جریان آب هیرمند بعد از خروج شوروی.....
۶۰	۷-۱-۵ حکومت انتقالی افغانستان و جریان آب هیرمند.....
۶۱	۸-۱-۵ راهکار کاهش چالش امنیتی رود هیرمند.....
۶۳	نتیجه گیری.....

فصل ششم: مسأله اقوام در مرزها

۶۵	۱-۶ مقدمه.....
----	----------------

صفحه	عنوان
۶۶	۱-۱-۶ قومیت ها در افغانستان
۶۶	۱-۱-۱-۶ پشتون
۶۷	۱-۱-۱-۶ تاجیک ها
۶۸	۱-۱-۱-۶ هزاره ها
۷۰	۱-۱-۱-۶ ازبک ها
۷۰	۱-۱-۱-۶ ترکمن ها
۷۱	۱-۱-۱-۶ بلوچ ها
۷۱	۱-۱-۱-۶ ایماقی ها
۷۱	۱-۱-۱-۶ کوچی ها یا چادر نشینان
۷۲	۱-۱-۱-۶ نورستانی ها
۷۲	۱-۱-۱-۶ دیگر اقوام
۷۳	۱-۱-۶ قومیت ها در دوسوی مرزهای ایران و افغانستان
۷۴	۱-۱-۶ مساله ی پشتونستان و خط دیوراند
۷۵	۱-۱-۶ جمهوری اسلامی ایران و مدیریت مسأله اقوام
۷۷	۱-۱-۶ عامل مذهب
۷۸	۱-۲-۶ مذهب حنفی
۷۸	۱-۲-۶ مذهب تشیع جعفری
۷۹	۱-۲-۶ اسماعیلیه
۸۰	۱-۲-۶ وهابیت
۸۰	۱-۱-۶ عامل مذهب در مناسبات ایران و افغانستان
۸۳	نتیجه گیری

فصل هفتم: مسأله مهاجرین

۸۴	مقدمه
۸۵	۱-۷ مهاجرت افغانها به ایران
۸۷	۱-۱-۷ جمهوری اسلامی ایران و نحوه برخورد با مسأله مهاجرین
۹۱	نتیجه گیری

صفحه

عنوان

۹۲..... نتیجه گیری

۱۰۰..... منابع و ماخذ

فصل اول

کلیات

۱- اشرح و بیان مسأله پژوهش

کشورهای واقع در یک حوزه ی جغرافیایی به حکم مؤلفه هایی همچون جغرافیا ، تاریخ ، اقتصاد و فرهنگ بر یکدیگر تاثیر می گذارند و ازهم تاثیر می پذیرند . ایران و افغانستان در چشم انداز تاریخی خود به دلیل قرار داشتن در گهواره طبیعی واحد، یعنی فلات ایران، اجزای تفکیک ناپذیری بودند و از این رو از تجانس نسبی بالایی برخوردار بوده، بیش از هر ملتی به یکدیگر نزدیک هستند. نگاه عمیق به تحولات جمهوری اسلامی ایران و افغانستان نشان می دهد که این دو کشور به علت همسایگی ، مسائل تاریخی ، فرهنگی ، زبانی و دینی از یکدیگر متاثر می شوند . به عنوان مثال جنگ داخلی در افغانستان به بی ثباتی در مرزهای ایران و ورود مهاجرین افغان به ایران انجامید. در همین حال ، وقوع انقلاب اسلامی در ایران آثار اولیه خود را بر افغانستان به نمایش گذاشت و لذا ایران به یکی از حامیان نیروهای جهادی در افغانستان تبدیل شد.

واقعیت این است که اگرچه مسائل متعددی در حوزه ی امنیتی میان ایران و افغانستان وجود دارد، اما مساله اختلافات ارضی و مرزی، قاچاق مواد مخدر، مساله اقوام در دوسوی مرزها و مساله آب (اختلاف رود هیرمند) و مهاجرت افغانها به ایران از جمله حوزه های موضوعی سیاسی- امنیتی هستند که در حیطه ی روابط بین دو کشور مطرح می باشد و در این پایان نامه به آنها پرداخته می شود.

مرز ایران و افغانستان بحرانی ترین مرز کشور بوده و هزینه ها و آسیبهای فراوانی به ایران وارد کرده است که ۲/۵ میلیون آواره و ۲/۵ میلیون معتاد یکی از ابعاد هزینه های آن است. مساله آب نیز به اختلافات دو کشور در زمینه رود هیرمند باز می گردد، که قرار داشتن سرچشمه ها و بخش وسیعی از حوضه رودخانه هیرمند در فضای سرزمینی افغانستان، این کشور را به لحاظ ژئوپلیتیکی و امنیتی در موضع فرادستی و کشور ایران را در موضع فرودستی قرار داده است و سبب شده است تا دولت افغانستان از هیرمند به عنوان ابزار سیاسی بهره جسته، مواضع ایران را تحت الشعاع قرار داده و در مواقع خاص امتیاز بگیرد.

همچنین قاچاق و ترانزیت مواد مخدر از طریق خاک ایران به اروپا و توزیع مقداری از این مواد در ایران اثرات مخرب و زیان آور خود را بر امنیت ملی ایران به همراه داشته است.

باید گفت که مساله قومیت در دو سوی مرزهای ایران و افغانستان همواره یک نگرانی امنیتی بوده است، چراکه به همان صورت که تمرکز قومیت تاجیک و اهل تشیع در مرزهای افغانستان با ایران برای دولت کابل نگران کننده است، به همان شکل نیز تمرکز قومیت بلوچ و اهل سنت در مرزهای ایران با افغانستان برای ایران نگران کننده است. مهاجرت افغانها به ایران نیز پیامدهای منفی امنیتی برای ایران به همراه داشته است.

در این پایان نامه پس از بررسی هر کدام از این مسائل، راهکارهایی برای هر یک ارائه شده است؛ برنامه های مهم و اساسی که می تواند در دستور کار دو کشور قرار گیرد که به نظر می رسد اجرای این راهکارها بتواند به حل نسبی بخشی از این مشکلات منجر گردد.

۱-۲ واژگان کلیدی

۱-۲-۱ امنیت (Security)

امنیت به صورت وسیع، در مفهومی به کار گرفته شده که به صلح، آزادی، اعتماد، سلامتی و دیگر شرایطی اشاره می کند که فرد و یا گروهی از مردم، احساس آزادی از نگرانی، ترس، خطر یا تهدیدات ناشی از داخل یا خارج را

داشته باشند و همچنین به معنی توانایی کشورها و جوامع برای حفظ هویت مستقل و استحکام عملکردی خود است. (سجادی، ۱۳۸۸: ۴).

۱-۲-۲ قومیت (Ethnicity)

حالت گروهی از مردم که از پیوستگی و همبستگی برخوردارند و آگاه از اینکه اصل و نشا و علایق مشترک دارند (Esmith, 1996: 18).

۱-۲-۳ مرز (Boundary)

مرز مفهومی است که به صورت تعیین خطوط جداکننده قلمرو دو کشور می باشد. خطوط مرزی، خطوط اعتباری و قراردادی هستند که به منظور تحدید یک واحد سیاسی، بر روی زمین مشخص می شوند. این خطوط ضمن تعیین حدود قلمرو حکومت، تعیین کننده ی اختیارات آن حکومت نیز هستند (میرحیدر، ۱۳۸۰، ۱۶۱).

۱-۲-۴ مواد مخدر (Drugs)

به تمامی ترکیبات شیمیایی گفته می شود که مصرف آنها باعث دگرگونی در سطح هوشیاری مغز شود. مثال حالت سرخوشی و لذت، خواب آلودگی و سستی. مواد مخدر در در تقسیم بندی اولیه از دو نوع خارج نیست، یا منشا، آن طبیعی است، که از خشخاش، شاه دانه و کوکا به دست می آید و یا مصنوعی است که از طریق آزمایشگاهی استحصال می شود، مانند آفتامین (اکستاسی) و متا آفتامین. (تاج زمان، ۱۳۸۵: ۱۱).

۱-۲-۵ مهاجر (Immigrant)

مهاجر کسی است که از یک کشور به کشور دیگر است نقل مکان میکند که دلیل اصلی اش محدودیت و یا نبود شرایط دلخواه رشد اقتصادی و اجتماعی است (عزیز پور، ۱۳۸۹: ۴).

۱-۳ پیشینه و ادبیات تحقیق

در خصوص موضوعات امنیتی مشترک بین دو کشور ایران و افغانستان آثار تالیفی اندکی وجود دارد که در ذیل به آنها اشاره می‌گردد:

مجتهدزاده (۱۳۸۶) در کتاب «سیاست مرزی و مرزهای بین‌المللی» به بررسی مسائل مرزی ایران با افغانستان، ارمنستان، آذربایجان، کویت، قطر و امارات می‌پردازد.

ملازهی (۱۳۸۳) در اثر خود تحت عنوان «ثبات در افغانستان و نقش آن بر امنیت ایران» ابتدا به بررسی تحولات افغانستان پس از یازده سپتامبر از جمله دخالت نظامی آمریکا، حذف طالبان و تشکل لویه جرگه پرداخته است. سپس دیپلماسی و نحوه‌ی عمل ایران در تثبیت دولت جانشین طالبان و تأثیری که امنیت و ثبات افغانستان به روی منطقه به ویژه به ویژه ایران دارد را مورد بررسی قرار داده است.

حافظ نیا (۱۳۸۳)، در مقاله‌ای تحت عنوان «تحلیل کارکردی مرز بین‌المللی: مرز ایران و افغانستان»، عوامل مؤثر بر کارکرد مرز، روابط دو دولت، رفتار افغانه و رفتار ایران را به طور کلی مورد بررسی قرار می‌دهد.

شفیعی (۱۳۸۲)، در مقاله‌ای تحت عنوان «ارزیابی راهبردی سیاست خارجی ایران در افغانستان» سیاست ایران در افغانستان را در طول دهه‌ی هفتاد ارزیابی کرده و عوامل مؤثر بر تصمیم‌گیری‌های ایران در این کشور از جمله مساله مورد تصمیم، دست‌اندرکاران تصمیم‌گیری، فرایند تصمیم‌گیری، اجرای تصمیم، نتیجه‌ی تصمیم و همچنین نگرش‌های کلی در دستگاه تصمیم‌گیری سیاست خارجی ایران را مورد بررسی قرار می‌دهد.

قهرمان پور (۱۳۸۲)، در اثر خود تحت عنوان «حضور آمریکا در افغانستان و منافع ملی ایران» به بررسی سیاست‌های ایالات متحده در افغانستان، عناصر مؤثر در سیاست‌های امنیتی ایران نسبت به افغانستان طی دو دهه‌ی گذشته و همچنین رویکرد رهبران و گروه‌های داخلی را نسبت به افغانستان مورد توجه قرار داده است.

امیر احمدی (۱۳۷۷)، در اثر خود با عنوان «بحران افغانستان و سیاست منطقه‌ای ایران»، تحولات و خشونت‌های قومی در افغانستان و تأثیر آن بر امنیت ملی ایران را بررسی می‌کند.

آثار و تالیفات فوق‌الذکر مسائل امنیتی مشترک مرزی بین ایران و افغانستان را مورد بررسی قرار داده‌اند و بیشتر این بررسی‌ها حالت توصیفی داشته است، همچنین راهکارهای عینی برای بهبود وضعیت امنیت مرزی دو کشور ارائه نشده است.

۱-۴ اهداف تحقیق

تبیین نقش مرزها به عنوان معضل امنیتی در روابط ایران و افغانستان

- تبیین نقش مواد مخدر به عنوان معضل امنیتی در روابط ایران و افغانستان
- تبیین نقش آب به عنوان معضل امنیتی در روابط ایران و افغانستان
- تبیین موضوع اقوام به عنوان معضل امنیتی در روابط ایران و افغانستان
- تبیین مساله مهاجران افغان به عنوان معضل امنیتی در روابط ایران و افغانستان

۱-۵ اهمیت و ارزش تحقیق

مرز مشترک ایران و افغانستان از جمله مرزهای جدیدی است که در فرایند کشورسازی دو قرن اخیر در داخل فلات ایران شکل گرفته و تثبیت شده است. عبور خطر مرزی از مسیری که فاقد مرزهای ساختاری طبیعی و انسانی می باشد، کارکرد کنترلی و امنیتی آن را به چالش کشیده است. ابتدایی ترین نیاز هر کشور تامین امنیت خصوصا امنیت مرزی است و زمانیکه مرزهای میان دو کشور تنش زا باشد، اهمیت مساله بیشتر می شود. ایران و افغانستان به لحاظ مشکلات امنیتی حاد در مرزهای خود نیازمند همکاری و یافتن راهکارهایی در این زمینه می باشند که این پایان نامه ضمن بررسی مهمترین مسائل امنیتی بین دو کشور به ارائه راهکارهایی در این خصوص می پردازد که به نظر می رسد با کاربرد این راهکارها وضعیت امنیتی مرزهای دو کشور بهبود یابد.

۱-۶ فرضیه های ویژه ی تحقیق

- مساله ی تنش در مرزهای بین دو کشور با علامتگذاری مرزها به همان شکل اولیه و ایجاد بازار مشترک بهبود خواهد یافت.
- حل مساله مواد مخدر بستگی به همکاری در سه سطح ملی، منطقه ای و بین المللی دارد.
- پیگیری هر چه دقیقتر موافقتنامه ی های دو کشور در مورد هیرمند به حل مساله ی آب کمک می کند.
- مشکل امنیتی اقوام وابسته به نحوه ی اسکان اقوام در دوسوی مرزها می باشد.
- اخراج مهاجرین از ایران منوط به انجام سه کارکرد حقوقی، سیاسی و تبلیغی است.

۷-۱ کاربرد نتایج تحقیق

این تحقیق می تواند مورد استفاده محققین علوم سیاسی و روابط بین الملل، دانشجویان و علاقمندان مسائل امنیتی مرزی و مسائل امنیتی مشترک بین ایران و افغانستان، وزارت کشور، وزارت دفاع، وزارت امور خارجه و نیروهای انتظامی دو کشور ایران و افغانستان قرار گیرد.

۸-۱ روش تحقیق

روش مورد استفاده در این تحقیق توصیفی-تحلیلی است. توصیف هم به معنای پرداختن به روابط درونی پدیده و شناسایی آن و پدیده ها و عوامل مؤثر در آن و تحلیل به مفهوم بررسی علت ها، انگیزه ها و در واقع زمینه های ظهور و بروز پدیده های مورد نظر است. ابتدا مسائل امنیتی مشترک بین دو کشور توصیف و تحلیل می شود. سپس راهکارهایی به منظور بهبود وضعیت امنیتی ایران و افغانستان ارائه می گردد.

۹-۱ ابزار جمع آوری داده ها

با توجه به نوع تحقیق، جمع آوری داده ها با ابزار کتابخانه ای و از طریق فیش برداری از کتب، مطالعه ی نشریات تخصصی و منابع اینترنتی می باشد.

۱۰-۱ محدودیت های تحقیق

با توجه به اینکه ابزار گردآوری داده های این تحقیق کتابخانه ای می باشد، لذا کامل و جامع بودن منابع موجود در زمینه ی تحقیق حاضر می توانست کمک بسیاری در انجام این پژوهش به محقق نماید. اما متأسفانه کتابخانه ی دانشگاه اصفهان ضعف های عمده ای در این راستا داشت و در واقع منابع مورد نیاز از جمله مجلات و روزنامه ها یا اصلاً وجود نداشتند و یا به ترتیب سالهای انتشار در دسترس نبودند. همچنین با توجه به تازگی پژوهش حاضر که به مسئله ی امنیتی مرزی بین ایران و افغانستان مربوط می شود، کمبود منابع دست اول و حتی دست دوم چه به زبان فارسی و چه به زبان لاتین یکی دیگر از مشکلات و محدودیت های این پژوهش بود.

۱۱-۱ ساماندهی تحقیق

برای فهم بهتر و جلوگیری از پراکندگی مطالب، ساماندهی پژوهش طی هفت فصل انجام پذیرفته است. به این صورت که در فصل حاضر (فصل اول)، کلیات مربوط به تحقیق جهت ورود به بحث اصلی آورده شده؛ فصل دوم نگاهی کوتاه به تئوری سیستمی وزیر سیستم امنیتی دارد؛ در فصل سوم به عوامل موثر در امنیت مرزی و بررسی مرز ایران و افغانستان پرداخته شده است؛ فصل چهارم به بررسی مساله ی ترانزیت مواد مخدر از مرزها خواهد پرداخت؛ طی فصل پنجم معضل امنیتی مربوط به رود هیرمند در مرز ایران و افغانستان مورد بررسی قرار می گیرد و فصل ششم نیز به بررسی قومیت ها در دوسوی مرزها اختصاص دارد. فصل هفتم نیز شامل بررسی مساله مهاجرین افغان می شود. در انتها نیز تجزیه و تحلیل یافته های تحقیق و نتایج نهایی پژوهش ارائه شده است.

فصل دوم

چارچوب نظری

مقدمه

کشورهای واقع در یک حوزه ی جغرافیایی به حکم مولفه هایی همچون جغرافیا ، تاریخ ، اقتصاد، فرهنگ و .. بر یمدیگر تاثیر می گذارند و از هم تاثیر می پذیرند. سیستم^۱ رابطه میان واحدها را به ذهن متبادر می سازد، واحدهای یک سیستم از یک دست اند، یعنی دارای ویژگی های مشترکی هستند که رابطه ی خاصی را ممکن می سازند و بیان گر مجموعه متغیرهایی است که در کنش متقابل با یکدیگر باشند.

در این فصل نظریه سیستم ها مورد بررسی قرار می گیرد و سپس خرده سیستم منطقه ای بین دو دولت و زیرسیستمی امنیتی مطرح می شود.